

کبد چیست؟

کبد عضوی است که در بسیاری از فعالیت‌های حیاتی بدن، مانند مقابله با عفونت‌ها، متوقف کردن خونریزی، پاک کردن خون از سموم و داروها و ذخیره انرژی در بدن نقش دارد.

هیپاتیت یعنی چه؟

هیپاتیت به معنای التهاب کبد است که فعالیت های آن را مختل می‌سازد. این بیماری به علت‌های مختلفی ایجاد می‌شود. یکی از این علت‌ها آلودگی به ویروس هیپاتیت «بی» است.

ویروس هیپاتیت «بی» عامل بروز بیماری هیپاتیت «بی» در انسان است. این ویروس در کبد انسان جایگزین شده و تکثیر می‌نماید. مواد تولید شده توسط این ویروس‌ها به گردش خون می‌ریزند. بخش فعال ویروس در قسمت مرکزی آن قرار دارد. آنتی ژن سطحی ویروس هیپاتیت «بی» در سطح ویروس قرار گرفته است. هر کسی که این ذرات سطحی کوچک در خون او وجود داشته باشد، فرد آلوده تلقی می‌شود. انجام آزمایشات خونی حساس، تکثیر ویروس در بدن را مشخص می‌نماید. حساس ترین آزمایش خون در بیماران که بر تکثیر ویروس در بدن دلالت می‌کند، آزمایش پی–سی–آر است. امروزه امکان اندازه گیری کمی ویروس در خون نیز فراهم شده است و می‌توان در مورد شیوه درمان و پیگیری تصمیم گیری کرد.

براساس آخرین گزارشات سازمان بهداشت جهانی حدود ۳۵۰ میلیون نفر در سراسر جهان حامل ویروس هیپاتیت «بی» هستند و این بیماری پس از بیماری سل و مالاریا شایعترین بیماری عفونی و مسری است. بیشتر مبتلایان در کشور‌های چین و تایوان هستند. شیوع این بیماری در برخی نواحی آسیا و آفریقا بالاست و تعداد آنها حتی به ۲۰ درصد جمعیت این مناطق نیز می‌رسد. در ایران حدود یک میلیون و چهار صد هزار نفر مبتلا وجود دارد که ۷۰درصد آنها ناشناخته است.

علائم و نشانه‌ها

بیماری هیپاتیت می‌تواند بدون علامت باشد و یا علایمی بسیار شدید هم‌را‌ه گرفتاری شدید کبدی ایجاد کند. معمولا پس از ورود ویروس به درون بدن و پس از یک دوره نهفتگی، علایمی شبیه سرماخوردگی مثل ضعف، خستگی، احساس کسالت، بی‌اشتهایی، تب، درد عضلانی، التهاب مفاصل و بثورات پوستی ممکن است ایجاد شود. پس از مدتی مرحله دوم علایم به صورت بروز زردی و بهبود علایم مقدماتی به همراه تیره رنگ شدن ادرار یا کمرنگ شدن مدفوع بروز می‌نماید. بعد از این مرحله بیمار وارد مرحله نقاهت می‌شود. معمولا کودکان علائم خفیف تری را بروز می‌دهند و بیشتر بدون علامت هستند. بسیاری از مبتلایان به این بیماری علائمی دال بر بروز زردی ندارند، علت این امر ابتلا در دوران نوزادی و کودکی است که اغلب بدون علامت است.

تشخیص هیپاتیت «بی»

در اغلب موارد تشخیص آلودگی به ویروس هیپاتیت «بی» به دنبال اهدای خون و یا انجام تست آزمایشگاهی رخ می‌دهد و این افراد معمولا هیچگونه علامتی نداشته و از آلوده بودن خود تعجب می‌کنند. یکی از روش‌های تشخیصی این بیماری، اندازه گیری آنتی ژن سطحی این ویروس یعنی HBsAg است. اندازه گیری آنزیم های کبدی می‌تواند نشانه ای جهت تعیین وجود بیماری در کبد باشد. در صورت افزایش سطح خونی آنزیم‌های کبدی یا وجود اختلال در سونوگرافی کبد، انجام آزمایش پی–سی–آر ضروری است.

چرا در افراد مبتلا، برای خواهر، برادر، پدر و مادر انجام آزمایش ضروری است؟

ممکن است که در دوران کودکی و به صورت مشترک ابتلا صورت گرفته باشد و بهتر است همه افراد برای یکبار در طول عمر خود آزمایش هیپاتیت «بی» بدهند.

راه های انتقال

انتقال از راه خون و فرآورده های خونی: سابقه تزریق خون آلوده به ویروس، استفاده از سرنگ مشترک جهت تزریق، خالکوبی و تاتو کردن یا سوراخ کردن گوش با وسایل آلوده، استفاده از مسواک یا تیغ ریش تراشی که آلوده به خون باشند و فرورفتن اتفاقی سوزن آلوده به ویروس در بدن. خوشبختانه تزریق خون به دلیل بررسی خون‌ها عامل ابتلا نیست.

انتقال از طریق مادر آلوده به نوزاد: این راه مهمترین راه انتقال بیماری هیپاتیت «بی» در ایران است.

انتقال از راه جنسی: ویروس هیپاتیت در ترشحات بدن از قبیل: مایع منی و ترشحات مهبل وجود دارد. عدم رعایت اصول صحیح فعالیت جنسی و یا بی بندوباری جنسی می‌تواند موجب انتقال هیپاتیت شود.

انتقال از طریق اقدامات دندانپزشکی: انجام اقدامات دندانپزشکی در مراکزی که از وسایل غیربهداشتی و با روش‌های غیرصحیح وسایل خود را ضدعفونی می‌نمایند، می‌تواند موجب انتقال بیماری شود.

انتقال در بین اعضای خانواده: ویروس هیپاتیت در اثر برخوردهای ساده روزانه مانند صحبت کردن، دست دادن، بوسیدن، در آغوش گرفتن و یا در مکان‌هایی مانند استخرها منتقل نمی‌شود.

استفاده از سرنگ مشترک: متأسفانه در برخی موارد مشاهده شده که برخی ورزشکاران جهت تزریق داروهای تقویتی از سرنگ تزریقی به صورت مشترک استفاده می‌کنند.

هیپاتیت و انتقال داخل خانواده

اگر در خانواده یک فرد ناقل هیپاتیت وجود داشته باشد، امکان انتقال بیماری به سایر افراد خانواده وجود دارد و نحوه انتقال از طریق ورود خون فرد ناقل هیپاتیت به مخاط و یا خون فرد سالم است. البته با تزریق واکسن به افراد این انتقال صورت نمی‌گیرد.

ازدواج و هیپاتیت «بی»

اصولا معاشرت برای افراد مبتلا به هیپاتیت «بی» منعی ندارد. ازدواج برای دختران و پسران مبتلا به هیپاتیت «بی» منعی ندارد و طرف مقابل باید آزمایش داده و پس از آن تحت واکسن هیپاتیت «بی» قرار گیرد.

ضدعفونی کردن لباس‌ها و وسایل آلوده

برای ضدعفونی کردن وسایل و لباس‌ها، می‌توان پس از تمیز کردن لکه های خون و یا سایر مواد، لباس‌ها را در آب جوشانده و یا به مدت نیم ساعت آنها را در محلول آب ژاول نیم درصد یا ماده ضدعفونی‌کننده لباس قرار داد.

ناقل هیاتیت

ویروس هیپاتیت می‌تواند برای سال‌ها به صورت نهفته در بدن باقی‌بماند و فرد در واقع به عنوان «ناقل هیپاتیت» شناخته‌شود. بیمارناقل هیپاتیت به کسی گفته می‌شود که ویروس هیپاتیت در خونشان بیش از ۶ ماه وجود داشته باشد، حال عمومی خوبی داشته و در بررسی آزمایشگاهی اختلال در کار کبد آنان مشاهده نشود. در چنین شرایطی ویروس به صورت مسالمت آمیز در داخل بدن وجود دارد ولی به کبد آسیبی نمی‌رساند.

علائم و نشانه‌ها در ناقلین

در اغلب افراد عفونت از مادران آلوده به نوزادان منتقل می‌شود و تا سال‌ها علامتی دیده نمی‌شود. در برخی موارد نیز به دنبال هیپاتیت حاد ویروسی، فرد، ناقل بیماری می‌شود. در این افراد به دنبال علائم هیپاتیت از جمله بی‌اشتهایی، ضعف، بی‌حالی، پررنگی ادرار و زردی، سیستم ایمنی بدن نمی‌تواند HBsAg را منفی نماید و بعد از شش ماه با وجود بهبودی ظاهری، فرد آلوده باقی می‌ماند. گاهی اوقات برخی از ناقلین هیپاتیت از ترش کردن، سوزش سردل و احساس سنگینی در سمت راست شکم و بی‌اشتهایی شاکی هستند. این علائم ارتباطی به بیماری هیپاتیت ندارد.

ناقلین هیپاتیت باید به موارد زیر توجه نمایند:

- ◀ برای بررسی وضعیت کار کبد خود جهت معاینات و انجام آزمایشات خونی هر شش ماه یک بار به پزشک مراجعه نمایند.
- ◀ کلیه اعضای خانواده باید برعلیه هیپاتیت «بی» واکسینه شوند.
- ◀ در صورت مراجعه به دندانپزشک، آزمایشگاه، پزشک و اصولا هر جای دیگری که خطر انتقال ویروس به دیگران وجود دارد، حتما او را از وجود ویروس هیپاتیت در بدن خود آگاه نمایند.
- ◀ از مصرف مشروبات الکلی و استعمال دخانیات جدا پرهیز نمایند.
- ◀ از اهدای خون خودداری نمایند.
- ◀ افراد چاق باید تلاش کنند تا اضافه وزن خود را کاهش دهند.

- ◀ از وسایل و لوازم شخصی مثل سرنگ، تیغ، مسواک، ریش تراش، حوله و … هرگز به صورت مشترک استفاده نکنند.

درمان هیپاتیت «بی»

هیپاتیت مزمن نیاز به درمان دارد و در صورت درمان داروئی می‌توان آنها را تبدیل به‌حالت غیر فعال کرد. در صورت عدم درمان، امکان پیشرفت به سمت سیروز (تنبلی کبد) وجود دارد و در برخی شرایط که سیروز پیشرفت می‌کند، پیوند کبد درمانی دیگر خواهد بود.

از داروهای موجود در بازار که مورد تایید در درمان هیپاتیت «بی» قرار گرفته اند می‌توان از ترکیبات تزریقی مثل اینترفرون (معمولی و پگ) و خوراکی

هیپاتیت بی

Hepatitis B Virus

شبکه هیپاتیت ایران

IRAN HEPATITIS NETWORK

MELDcenter

Hope Health Club

بدون هیپاتیت

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کرمانشاه

www.meldcenter.com

دکتر سید موید علویان
استاد و فوق تخصص گوارش و کبد

◀ همسر، فرزندان، والدین و کلیه کسانی که با فرد ناقل هیپاتیت «بی» زندگی می‌کنند (این افراد بهتر است که هر ۵ سال یکبار مجدداً از نظر آزمایشات بررسی شوند).

◀ بیماری که در معرض تزریق خون و فرآورده های خونی به صورت مکرر هستند، نظیر بیماران مبتلا به:
• هموفیلی • تالاسمی • همودیالیز • معتادان تزریقی.

نکاتی در مورد واکسیناسیون:

عوارض این واکسیناسیون بسیار جزئی است و عمدتاً شامل سوزش و قرمزی در ناحیه تزریق در برخی از بیماران است. استفاده از واکسن موجود در بازار برای ناقلین این بیماری توصیه نمی‌شود. افراد خانواده ناقلین هیپاتیت «بی» باید قبل از تلقیح واکسن، آزمایش هیپاتیت انجام دهند. در صورت ورود قطره خون و یا ترشحات مایع بدن فرد آلوده به درون چشم فرد سالم باید جهت پیشگیری ایمنوتوگلوبولین اختصاصی ضد هیپاتیت «بی» تزریق شود. تزریق یادآوری پس از ۵ سال تلقیح کامل واکسن هیپاتیت «بی» ضروری نیست.

چند تذکره:

◀ ناقلین هیپاتیت «بی» می‌توانند ازدواج کنند ولی همسر آنان باید بر علیه این بیماری واکسینه شده و از تاثیر مثبت واکسن مطمئن شد. خطر انتقال عفونت در زندگی زناشویی سالم بسیار کم است.

◀ بررسی همه زنان باردار از نظر هیپاتیت «بی» ضروری است تا در صورت کشف عفونت از انتقال بیماری به نوزاد پیشگیری شود.

◀ بهتر است خانم های مبتلا به هیپاتیت «بی» اگر به تعداد کافی فرزند دارند از حاملگی مجدد خودداری نمایند.

◀ ناقلین هیپاتیت می‌توانند مثل بقیه مردم زندگی کنند.

◀ افراد از اهداء خون با هدف کشف بیماری خودداری کنند و تنها با انجام آزمایش خون پی به وضعیت خود ببرند.

◀ بدنال کشف یک مورد HBsAg مثبت در خانواده، انجام این آزمایش در خواهر، برادر، والدین، همسر و فرزندان ضروری است.

◀ انجام آزمایش خون قبل از تلقیح واکسن ضد هیپاتیت «بی» توصیه می‌شود.

◀ انجام بیوپسی کبد در مبتلایان به هیپاتیت حاد و ناقلین هیپاتیت توصیه نمی‌شود، ولی در موارد هیپاتیت مزمن می‌تواند اطلاعات مفیدتری در اختیار پزشک قرار دهد. امروزه از روشی غیر تهاجمی و بدون درد و با درصد دقت بالاتر به نام « فیبرواسکن» استفاده می‌شود.

برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید به کتاب راهنمای جامع هیپاتیت بی برای عموم مردم مراجعه نمایید

مثل لامیوودین، آدوفوویر، انتاکاویر و تنوفویر نام برد. برای تصمیم در مورد درمان باید به وضعیت بیمار و شرایط تحمل دارو توجه کرد. مدت درمان نیز از ۶ ماه تا یک سال با مصرف اینترفرون و در داروهای خوراکی بیش از ۵ سال می‌باشد. طول مدت مصرف دارو باید توسط پزشک مشخص گردد. امروزه درمان جدیدی با تنوفوویر آفنامید به نام تاف (TAF) معرفی شده است که بدون عوارض کلیوی و یا آثار سو، بر استخوان ها در کنترل بیماری هیپاتیت مزمن و فعال بی به کار می‌رود. باید توجه داشت که در حال حاضر هیپاتیت بی قابل کنترل است و ادامه درمان ضدویروسی تا زمان نامعلوم توصیه می‌شود. این درمان از بروز سرطان کبدی و سیروز کبدی می‌تواند پیشگیری کند. انشالاه در آینده مثل هیپاتیت سی درمان قطعی هیپاتیت بی نیز کشف شود.

واکسیناسیون

بهترین راه مقابله با ابتلا به بیماری هیپاتیت «بی» تزریق واکسن آن است به همین دلیل واکسیناسیون آن در کلیه نوزادان و افراد در معرض خطر انجام می‌شود.

واکسن هیپاتیت «بی» معمولاً در سه نوبت و به فواصل یک ماه و ۶ ماه پس از اولین تزریق می‌باشد. تزریق واکسن باید عضلانی و حتماً در عضله بازو صورت گیرد. تزریق واکسن هیپاتیت «بی» در عضله باسن سبب کاهش تاثیر آن می‌شود. توصیه می‌شود تا آنتی بادی ضد هیپاتیت «بی»، یک تا سه ماه پس از کامل شدن نوبتهای تزریق واکسن اندازه گیری شود.

چه کسانی باید واکسن تلقیح نمایند:

همه نوزادان متولد شده.

◀ کودکان کوچکتر از ۹ سال (کمیته پیشنهاد دهنده واکسن در آمریکا پیشنهاد کرده که در افراد جوان تر از ۱۸ سال واکسن هیپاتیت «بی» تلقیح شود).

◀ کارکنان بهداشتی- درمانی که ممکن است با خون و فرآورده های آن و یا با سوزن و یا سایر وسایل آلوده به ویروس در تماس باشند. این گروه شامل افراد زیر می‌باشند: پزشکان، جراحان، پرستاران، دندانپزشکان، کمک دندانپزشکان، دندانسازان و دانشجویان گروه های مختلف پزشکی، کارکنان بخش های دیالیز، کارکنان آزمایشگاه ها، بانک خون و سازمان انتقال خون و کسانی که در خانه از افراد با ناتوانایی ذهنی مراقبت می‌کنند. به گروه های فوق افراد پرخطر گفته می‌شود. تزریق سه نوبت واکسن هیپاتیت «بی» و بررسی آنتی بادی ضدویروس هیپاتیت «بی» یک تا سه ماه پس از آن ضروری است.